

Románia és Bulgária az EU-ban Kelletlen, de elkerülhetetlen bővítés

Novák Tamás

Románia és Bulgária európai uniós csatlakozási folyamatának újabb lépéseként „halványzöld” lámpát kapott a belépés időpontját illetően az Európai Bizottság értékelése alapján. A bizottság szerint mindkét ország készen áll arra, hogy már 2007-től az unió tagjává váljon, ha néhány eddig megoldatlan feladatot teljesíteni tudnak. A bizottság ezzel a jelentéssel a csatlakozás időpontjáról szóló végső döntést őszre halasztotta, de alapvetően nem támasztott teljesíthetetlen feltételeket. Mindkét országgal kapcsolatban a legfontosabb megfogalmazott bírálat a korrupcióellenes harccal és az igazságszolgáltatás reformjával függ össze. A két ország záros határidőn belül, nagy valószínűséggel már 2007-től az unió tagja lesz. De nem is igazán az időpont a lényeges, hanem sokkal inkább az, hogy milyen hatása lesz a bővítésnek e két országra, s az Európai Unió további fejlődésére.

E két ország belépésével egy új fejlettségi (fejletlenségi) szintet tör át az unió, mivel ennyire szegény országok korábban még soha nem léptek be. A fejlettségi különbségek ezzel az Európai Unióban nagyobbra növekednek, a regionális gazdasági és társadalmi eltérések csökkentése és egymáshoz közelítése az eddigieknél is nehezebb feladatot jelent majd. Már eddig is szinte beláthatatlan volt a fejlettségi szakadék például Lengyelország legkevésbé fejlett területei és a nyugat-európai nagyvárosok között, de a román és a bolgár tagsággal a „szegény társak” földrajzi kiterjedése megsokszorozódik. Mindez a regionális fejlesztések szerepét a korábbinál is nagyobbra növeli. Az EU támogatása jelentős forrásokat jelentett már eddig is a két ország számára: a 2004–2006-os időszakban a támogatások nagysága Bulgária esetében a GDP két,

Romániában mintegy 1,5%-át érheti el. A csatlakozást követően elérhetővé váló EU-transzferek súlya ezeket az arányokat nagymértékben meghaladja majd.

A tagság azt is eredményezheti, hogy felgyorsulhat az olyan politikák módosulása, amelyek a jelentkező gazdasági problémák enyhítésében szerepet játszhatnak, illetve bizonyos szempontból átrendezheti az EU-n belüli erőviszonyokat is. Ilyen lehet a versenypolitika vagy az állami támogatások szabályozása, ahol az Európai Unióban amúgy is jelentős reformok zajlanak. Sok esetben úgy tűnik, hogy az állami támogatás nyújtásának megkönnyítésével a támogatásként nyújtható összegek emelkedése felé mutatnak a változások. Ez persze az unió régi tagállamainak is jó, de kétségtelen, hogy javítja a kevésbé fejlett, gyors felzárkózásra kényszerülő országok helyzetét. Hasonlóképpen, az eddigiekhez képest is nagyobb nyomás alá kerülhet a mezőgazdasági és a regionális politika, már csak Románia és Bulgária agrárjellege, illetve a fejletlenség már említett szintje miatt is.

A kibővítéssel geopolitikai értelemben egy olyan összefüggő zóna jön létre, amely a brit szigetektől egészen Törökországig húzódik, s ez az áruk, szolgáltatások, személyek szabad mozgását nagy földrajzi területre terjeszti ki. Az akadályok nélküli mozgás lehetőségének megteremtése mind gazdasági, mind pedig politikai értelemben jelentős előrelépés lesz (még ha a munkavállalás területén maradnak is fenn korlátozások). Mindez felgyorsíthatja a térség infrastrukturális fejlődését, ami alapvető fontosságú lesz a valódi kapcsolati háló kialakításában, és nem csak a Nyugat-Európával való összefonódás erősítésében, hanem Románia és Bulgária meglehetősen rossz

közúti és vasúti összeköttetésének fejlesztésében is. Ez pedig a két ország Nyugat-Európa és a Távol-Kelet közötti logisztikai szerepét értékelheti fel, ami a további gazdasági fejlődés szempontjából meghatározó, unió belüli specializációt eredményezhet.

Ugyanakkor a nyugat-európai sajtót olvasva elég kevesen örülnek a két ország taggá válásának, mert ez a fejlettség és felzárkózás problémáján túl a politikai és kulturális különbségeket is jelentősen megnöveli az eddigiekhez képest. A két ország munkavállalóitól való félelem minden bizonnyal a 2004-es bővítéskor tapasztalt hangulatkeltéshez képest is jelentősen erősödhet. Valószínűleg az is szerepet játszik ebben a közhangulatban, hogy a bővítés további folytatásáért igazából senki sem lelkesedik, se a politikusok, se az átlagpolgárok. Kézzelfogható érdekek és a korábbi tagállamok lakossága számára egyértelmű előnyök nehezen nevesíthetőek, s inkább csak a bővítéssel járó költségek kerülnek szóba.

Az új tagok megjelenése ugyanakkor erőteljes üzenetet is jelent a délkelet-európai térség számára, hogy a régióból is bekerülhetnek kevésbé fejlett országok az Európai Unióba, ami majd nehezen teszi kikerülhetővé a közösségnek, hogy Horvátország csatlakozását ne hajtsa végre a többi nyugat-balkáni országé előtt. Ugyanakkor Románia és Bulgária felvétele nem jelent intézményesített mintát a többi régióbeli ország számára, hiszen azokkal kapcsolatban még nem készült olyan „útiterv”, mint amit Románia és Bulgária 2001-ben kapott. A két ország taggá válása egyáltalán nem hozza előbbre a többi délkelet-európai ország EU-tagságának lehetőségét.

Bár nem sok érdeket lát a bővítésben, a jelenlegi tagállamok nagy többsége – mivel a politikai döntés megszületett a tagságról – úgy látja, hogy a halasztás inkább csak kárt okozhatna akár Bulgáriában, akár Romániában. Elsősorban a populista és nacionalista hangok erősödhetnek fel, ami a reformok mellett, az európai uniós tagság és az ország fejlődése iránt elkötelezett politikai erőket destabilizálhatja. Mindazonáltal ennek veszélye még az esetleges halasztás esetére sem tűnik drámaian nagyknak. Mindkét országban viszonylag erősek azok a hangok is, amelyek nem bánnák, ha a tagság csak egy évvel később valósulna meg. Sokak szerint ez az egy év elősegítené, hogy a két ország felkészültebben kerüljön be egy olyan szervezetbe, ami a

nemzeti gazdaságpolitikák mozgásterét módosítja, sok esetben olyan intézkedéseket kényszerítve ki, amelyeknek társadalmi hatásai kedvezőtlenek lehetnek.

Magyarország számára a két ország taggá válása gazdasági szempontból komoly előnyöket kínál. A térségbe egyre aktívabb magyarországi nagyvállalatok mellett könnyebbé válik a kis- és középvállalkozások megjelenése, üzleti tevékenységének kiterjesztése. Azonban a bővülő lehetőségek kihasználása komoly lépéseket követel. Ebből a szempontból az elmúlt másfél évtized tapasztalatai kedvezőtlenek. A magyar gazdaságpolitika és külpolitika eddig mindig tartózkodott az egyértelmű vagy akár jelentősebb áldozatvállalást igénylő gazdasági kapcsolatbővítéstől. Emiatt egy sor ország – Görögország, Olaszország, Szlovénia, Törökország – olyan gazdasági pozíciókat épített ki, amelyeket ma már nehezebb elensúlyozni. Ugyanakkor különösen a szomszédos Románia esetében jelentkezhetnek olyan közös gazdasági érdekek, amelyek még inkább erősödő tőke- és külkereskedelmi összefonódást eredményezhetnek.

A kelleetlen bővítés is bővítés azonban, és felbecsülhetetlen, mással nem helyettesíthető hatása lesz a két új tagállamra. Néhány éves távlatban sok olyan állandónak tekintett tényező változhat, amit eddig a délkelet-európai országok megrendíthetetlen jellegzetességének tekintettek. Ilyen például a korrupció vagy a gazdaság szerkezeti merevsége. A tagság strukturális változásokat kényszerít ki, ami sok konfliktust fog okozni mind a két országban, s a két gazdaság gyenge pontjaira, sebezhetőségére is rávilágít majd. Mindezek ellenére egyértelmű, hogy a két új tagállam – legyen bár a tagság kezdete 2007 vagy 2008 – nagy lépést tesz a felzárkózás útján.

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők és letölthetők a www.vki.hu weboldalról